

Kirje

8.6.2022

VN/13663/2022
VN/13663/2022-OM-42

Ympäristöministeriö

Oikeusministeriön lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle eräiden vihreän siirtymän hankkeiden väliaikaisesta etusijamenettelystä aluehallintovirastojen lupakäsittelyssä vuosina 2023–2025 ja hallintotuomioistuimissa vuosina 2023–2027

Ympäristöministeriö on pyytänyt oikeusministeriöltä lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle eräiden vihreän siirtymän hankkeiden väliaikaisesta etusijamenettelystä aluehallintovirastojen lupakäsittelyssä vuosina 2023–2025 ja hallintotuomioistuimissa vuosina 2023–2027. Esityksen keskeinen tavoite on vihreän siirtymän eräiden investointien edistäminen nopeuttamalla niitä koskevien lupahakemusten käsittelyä aluehallintovirastoissa ja niitä koskevien valitusten käsittelyä hallintotuomioistuimissa. Esityksen mukaisella menettelyllisellä etusijalla luotaisiin osaltaan kannustimia ei merkittävää haittaa –periaatteen huomioon ottavien investointien toteuttamiseen vauhdittamalla niitä koskevien lupahakemusten käsittelyä. Esitys liittyy valtion vuoden 2023 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Oikeusministeriö katsoo, että luvussa 4.2.2 olisi selkeämpää viitata yksityiskohtaisemmin julkisen talouden suunnitelmaan kuten esimerkiksi Julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2023–2026 (annettu 13.4.2022). Talousarvion yhteydessä käsiteltävään hallituksen esitykseen (ns. budjettilakiesitys) tulisi kirjata, mihin talousarvion määrärahamomentin päätösosaan esitys vaikuttaa eli kirjata selkeästi hallinnonalan ja momentin numerotunnus (xx.xx.xx), euromääräinen muutos ja mihin vuoteen meno tai tulo kohdistuu sekä kuvata, mihin määrärahaa tulotaisiin käyttämään. Oikeusministeriön osalta kirjaukseksi ehdotetaan seuraavaa:

”Julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2023-2026 (13.4.2022) on kohdistettu pysyvän luonteinen vuosittainen 3 milj. euron määrärahalisäys hallinto-oikeuksien ympäristö-, maankäyttö- ja rakennusasioiden käsittelyaikojen lyhentämiseen momentille 25.10.03 (Muiden tuomioistuinten toimintamenot). Lisäksi vuoden 2022 toinen lisätalousarvioesitys sisältää 1,5 milj. euron lisämäärärahaesityksen em. määrärahamomentille jo vuonna 2022. Täysimääräinen 3 milj. euron määräraha mahdollistaisi vuosittain noin 500 ympäristöasian (ml. ympäristöluvut ja vesitalous) tai 600 maankäyttö- ja rakennusasian käsittelyn nykyisen tason lisäksi edellyttäen, etteivät asiat entisestään vaikeudu ja määrärahalisäyksen turvin arvioidaan lähivuosina päästävän keskimäärin alle 12 kk käsittelyaikoihin. Määrärahamitoitus mahdollistaisi korkeintaan 31 tuomarin palkkaamisen, kun yhden tuomarin palkkakustannus on 92 000 euroa, jonka lisäksi tulee välttämättömät perustietotekniikkaan ja palvelukeskukseen liittyvät maksut 5 000 euroa. Mitoitus ei huomioi muita mahdollisia henkilötyövuosien myötä kasvavia kustannuksia. On kuitenkin tarkoituksen mukaista, että tarkempi htv-mitoitus henkilöstön osalta tehdään Tuomioistuinvirastossa tulosneuvotteluissa

Postiosoite
Postadress
Postal Address
 Oikeusministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 25
 00023 Valtioneuvosto

Eteläesplanadi 10
 Helsinki

0295 16001
 +358 295 16001

09 1606 7730
 +358 9 1606 7730

kirjaamo.om@gov.fi
 oikeusministerio.fi

todettujen akuuteimpien tarpeiden mukaisesti. Määrärahamitoitus on tehty olemassa olevien aineistojen ja kustannustietojen perusteella, huomioiden kuitenkin ympäristöasioiden poikkeuksellisen pitkät käsittelyajat ja monimutkaisuus voidaan esitettyä määrärahamitoitusta pitää vähimmäismitoituksena, jonka oikeasuhtaisuudesta saadaan seurannalla parempaa tietoa.”

Oikeusministeriö huomauttaa, että esityksessä useassa kohtaa viitattua DNSH-periaatetta eli ”ei merkittävää haittaa” –periaatetta ei ole tämän esityksen yhteydessä määritelty. Esityksessä pitäisi vähintäänkin olla viittaus siihen säännökseen, jossa DNSH-periaate on määritelty, jottei tästä tulisi mitään tulkintaongelmia tai epävarmuuksia, että mikä periaatteen sisältö tässä yhteydessä on.

Esitysluonnoksen mukaan menettelyllisen etusijan myöntäminen ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annetun lain mukaan perustuu luvanhakijan hakemukseen. Perusteluissa ei ole tarkemmin selostettu, miksi menettelyllinen etusija perustuu luvanhakijan pyyntöön eikä sitä anneta viran puolesta, kuten kiireellisyysluokitukset yleensä tehdään. Perusteluissa olisi myös hyvä todeta, että viranomaisella on hallintolain 8 §:n mukainen neuvontavelvollisuus myös menettelyllisen etusijan hakemista koskevissa asioissa.

Vesilakiin ehdotettavan muutoksen osalta oikeusministeriö esittää, että ehdotettuun 4 a §:ään lisättäisiin viimeiseen virkkeeseen ”...on muutoksenhakutuomioistuimessa käsiteltävä kiireellisenä suhteessa muihin *tämän lain mukaisiin* lupa-asioihin”. Näin säännös olisi yksiselitteisempi sen osalta, mihin muihin asioihin kiireellisenä käsittely olisi suhteutettava.

Lisäksi oikeusministeriö kiinnittää valmistelevan ministeriön huomiota siihen, että sekä yleisperusteluissa että yksityiskohtaisissa perusteluissa olisi tarpeen vesilain ja ympäristönsuojelulain muutosehdotuksen osalta tuoda selvemmin esiin, että kyseessä on kiireellisyysvaatimus vain kyseisen asiaryhmän sisällä. Pykälistä tämä ilmenee riittävällä tarkkuudella yllä vesilakiin ehdotetun täsmennyksen jälkeen.

Maankäyttö- ja rakennuslakiin ehdotetun muutoksen osalta ehdotuksessa ei ole perusteltu sitä, miksi nämä kaava-asiat ehdotetaan säädettäväksi kiireelliseksi vain muutoksenhakuasteessa eikä jo viranomaiskäsitelyssä kuten ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden osalta. Ehdotuksessa ei ole myöskään perusteltu sitä, miksi nämä kaava-asiat ehdotetaan säädettäväksi kiireelliseksi ilman edellytystä siitä, että ne ovat kiireellisiä suhteessa saman asiaryhmän muihin asioihin. Näiden tiettyjen kaava-asioiden säätäminen kiireelliseksi verrattuna kaikkiin muihin hallintotuomioistuimissa käsiteltäviin asiaryhmiin tulisi perustella tarkemmin.

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaisten asioiden osalta kiireellinen käsittely ei myöskään ehdotuksen mukaan edellyttäisi luvanhakijan pyyntöä, eikä perusteluissa ole myöskään viitattu DNHS –periaatteeseen. Myös tämän erilaisen sääntelytavan valinta suhteessa ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden menettelyllistä etusijaa koskevaan sääntelyyn olisi tarpeen perusteluissa selventää.

Kuten säätämisperusteluissa on kuvattu, on ehdotus merkityksellinen perustuslain 6 §:ssä säädetyn yhdenvertaisuuden kannalta. Oikeusministeriön näkemyksen mukaan ehdotus on perustuslain 6 §:n kannalta hyväksyttävissä, kun otetaan huomioon se, että menettelylliselle etusijalle ja kiireellisenä käsittelylle on hyväksyttävät perusteet perustuslain 20 §:n ympäristöperusoikeuden kannalta, ja se, että kyseessä on määräaikainen järjestely, johon on osoitettu määrärahat, ja vielä se, että menettelyä sovelletaan viranomais- ja tuomioistuinkäsittelyssä vihreän siirtymän hankkeissa suhteessa muihin vastaaviin asioihin.

Oikeusministeriö korostaa, että ehdotetut etusijaa ja kiireellisyttä koskevat säännökset eivät saa heikentää muissa asioissa perustuslain 21 §:ssä turvattua oikeutta hyvään hallintoon ja oikeusturvaan. Perustuslain 21 §:n 2 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä. Lisäksi hallintolain 23 §:n mukaan asia on käsiteltävä ilman aiheetonta viivytystä. Säätämisperusteluissa olisi asianmukaista huomioida ehdotetun sääntelyn suhde perustuslain 21 §:ään.

Osastopäällikkö

Johanna Suurpää

Lainsäädäntöneuvos

Elina Nyholm

Jakelu

YM Ympäristöministeriö

VN/13663/2022-OM-42

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: